

Europos Sąjungos
Taryba

Briuselis, 2022 m. birželio 3 d.
(OR. en)

9789/22

AGRI 225
AGRIORG 56
AGRIFIN 50

PRANEŠIMAS

nuo: Tarybos generalinio sekretoriato

kam: Delegacijoms

Dalykas: Padėtis žemės ūkio rinkose, visų pirma po invazijos į Ukrainą

Remiantis dokumentu 9221/22, delegacijoms priede pateikiamas birželio 13 d. Tarybos (žemės ūkis ir žuvininkystė) posėdyje įvyksiančioms diskusijoms skirtas parengiamasis dokumentas, kuriame pateikiama naujausia informacija apie padėtį ES žemės ūkio rinkose ir kita susijusi informacija.

Naujausia informacija apie padėti žemės ūkio rinkose

1. ES žemės ūkio sektorius ir toliau patiria didelį spaudimą dėl dar prieš Rusijos invaziją į Ukrainą išaugusių energijos kainų ir kitų gamybos sąnaudų, kurių dar labiau išryškino karas ir jo padariniai žemės ūkio gamybai, kainoms ir prekybai. Tačiau naujausi duomenys patvirtina, kad dėl bendrosios rinkos ir BŽŪP, dėl kurių ES tapo pajėgi apsirūpinti dauguma žemės ūkio biržos prekių, nėra pavojaus ES apsirūpinimui maistu. Tuo tarpu kai kurių produktų kainos pasiekė rekordinį lygį, todėl kyla klausimų dėl mažas pajamas gaunančių namų ūkių pajėgumo įpirkti maistą, kartu nepajėgiant užkirsti kelio ūkininkų maržų sumažėjimui dėl neproporcingai padidėjusių gamybos sąnaudų, visų pirma energijos ir trąšų kainų. Padėties rimtumą pripažino Europos Vadovų Taryba savo paskiausio gegužės 30–31 d. įvykusios susitikimo išvadose¹, kuriose ES institucijoms pateikiamos gairės dėl tolesnių veiksmų.
2. Be gegužės 18 d. dokumente 9221/22 Tarybai pateiktos informacijos ir informacijos apie padėti ES žemės ūkio vidaus rinkose, kurią valstybės narės turėjo pateikti ir kuri buvo apibendrinta dokumente 9870/22, verta paminėti toliau išdėstytą naujausią informaciją.
 - Iki šiol padėtis ES grūdų rinkoje buvo teigiama. Ūkininkams buvo mokamos labai didelės kainos, o derliaus nuėmimo perspektyvos buvo gana geros. Kai kuriuose regionuose kilo tam tikras susirūpinimas dėl užsitęsios sausras ir karščio bangų gegužės mėn. Todėl naujausia Komisijos grūdų derliaus prognozė buvo sumažinta daugiau kaip 2 mln. tonų (nuo 295,8 iki 293,1 mln. tonų). Šis sumažinimas daugiausia susijęs su miežiais ir kukurūzais (iki šiol buvo prognozuojami rekordiniai kukurūzų produkcijos kiekiai) ir nedaro poveikio paprastiesiems kviečiams.

¹ Dok. EUCO 21/22.

- ES eksporto perspektyvos tebėra labai teigiamos. Prognozuojama, kad kitą sezoną ES paprastųjų kviečių eksportas pasieks 38 mln. tonų, t. y. bus didžiausias nei kada nors anksčiau. Tai patvirtina, kad BŽŪP gali prisidėti prie pasaulio apsirūpinimo maistu saugumo. Bendras grūdų (kviečių, miežių, kukurūzų) eksportas galėtų siekti apie 54 mln. tonų (šiek tiek mažiau nei 2019–2020 m. buvęs rekordinis 55 mln. tonų kiekis).
 - Kalbant apie teigiamus aspektus, šiuo metu tikimasi, kad dėl 6 % padidėjusio ploto (visų pirma dėl su ekologiniu požiūriu svarbiomis vietovėmis susijusios leidžiančios nukrypti nuostatos taikymo saulėgražoms) gerokai išaugs ES aliejingųjų sėklų auginimas, ir prognozuojama, kad produkcija padidės tokia pačia procentine dalimi. Šie teigiami pokyčiai leis ES rinkai įveikti problemas, susijusias su sumažėjusia Ukrainos kilmės aliejingųjų sėklų pasiūla.
 - Priešingai, per pastarąsias dvi savaites gyvūninės kilmės produktų sektoriuje reikšmingų pokyčių nėra. Kainos išlieka didelės, tačiau vis dar nekompensuoja didelių pašarų ir energijos, be kita ko, susijusių su kiaulienos produkcija, kainų.
 - Panašiai, vaisių ir daržovių sektoriui toliau daro poveikį didėjančios gamybos sąnaudos ir kai kurių žaliavų bei medžiagų pasiūlos trūkumas, taip pat dėl besitęsiančio karo sumažėjusios eksporto galimybės.
3. Kalbant apie padėtį Ukrainoje, nors kukurūzai, saulėgražos ir sojos vis dar sėjami, šiuo metu apskaičiuota, kad derlius galėtų būti apie 40–50 %, o ne 20–30 %, kaip apskaičiuota prieš dvi savaites, mažesnis, palyginti su ankstesniais metais. Tokiomis aplinkybėmis tai vis tiek būtų geras rezultatas.
4. Kalbant apie tarptautinius grūdų produkcijos ir prekybos aspektus, Tarptautinė grūdų taryba (IGC) numato, kad 2022–2023 m. pasaulinė **kviečių produkcija** sumažės ir sieks 769,0 mln. tonų (-1,6 %, palyginti su ankstesniais metais). Palyginti su praėjusiu mėnesiu, buvo sumažintos Indijos, ypač JAV produkcijos perspektyvos, o tai iš dalies kompensavo didesnės Australijos ir Rusijos perspektyvos. Tikimasi, kad dėl gyventojų skaičiaus augimo, ypač Afrikoje ir Azijoje, pasaulinis suvartojimas šiek tiek padidės ir sudarys 780,2 mln. tonų (+0,3 %, palyginti su ankstesniais metais), o tai gali būti naujas pikas, įskaitant 546,2 mln. tonų (+0,5 %) sunaudojimą maistui. Apskaičiuota, kad laikotarpio pabaigos atsargų kiekis sieks mažiausią ketverių metų laikotarpio lygį – 270,9 mln. tonų (-4,0 %), iš kurių 50 % priskiriama Kinijai. Pasaulinė prekyba bus šiek tiek didesnė – iki 194,0 mln. tonų (+0,2 %), o ES (38 mln. tonų) išliks didžiausia eksportuotoja, antroje vietoje – Rusija (37 mln. tonų).

5. Šiuo etapu dėl netikrumo Ukrainoje ir vis dar tebevykdomo 2021–2022 m. derliaus nuėmimo Pietų Amerikoje **kukurūzų produkcijos** 2022–2023 m. prognozės yra labai preliminarios. TVK prognozuoja, kad 2022–2023 m. pasaulinės produkcijos apimtis sumažės iki 1 183,8 mln. tonų (-2,5 %, palyginti su ankstesniais metais) po rekordinių ankstesnio sezono apimčių. Dėl neįprastai šalto ir drėgno oro JAV sėjos gerokai vėlavo, todėl sunku prognozuoti derliaus apimtis. Peržiūrėjus produktyvumo apimtis ir jas sumažinus, prognozuojama, kad produkcija sudarys 367,3 mln. tonų (-4,3 %). Tikimasi, kad dėl sumažėjusios pasiūlos ir didelių kainų kukurūzų suvartojimas sumažės 0,6 % nuo praėjusio sezono piko iki 1 200 mln. tonų, įskaitant 710,2 mln. tonų (-0,6 %), sunaudojamų pašarams. Tikimasi, kad laikotarpio pabaigos atsargų kiekis sumažės 5,6 % iki 269 mln. tonų, iš kurių 65 % priskiriama Kinijai. Prognozuojama, kad dėl sumažėjusių tiekiamų kiekių pasaulyje ir neaiškios pasiūlos iš Ukrainos 2022–2023 m. pasaulio prekyba sumažės 4,6 % iki 166,3 mln. tonų.
6. Kalbant apie grūdų produkcijos perspektyvas pagrindinėse šalyse gamintojose, **Indija** iš pradžių tikėjosi 2022 m. nuimti rekordinį derlių, tačiau ankstyvame etape dėl itin didelių karščių buvo pakenkta derliaus potencialui ir prognozuojama produkcija buvo sumažinta 6 mln. – iki 105 mln. tonų (-4,2 %, palyginti su ankstesniais metais). Siekdama užtikrinti vidaus apsirūpinimą ir kontroliuoti maisto produktų infliaciją, vyriausybė nusprendė uždrausti kviečių eksportą.
7. **Jungtinėse Amerikos Valstijose** žieminių kviečių, ypač kietųjų raudonųjų žieminių kviečių, auginimo sąlygos iš esmės tebėra prastos. Be to, dėl pernelyg drėgno ir vėsaus oro vėluoja pavasarinių kviečių sėja. Kukurūzų sėja iki šiol taip pat buvo lėtesnė nei įprasta, nors pastaruoju metu darbai paspartėjo.
8. **Brazilijos** oficialioje prognozėje nurodytas 2021–2022 m. rekordinis 114,6 mln. tonų produkcijos kiekis, nepaisant tam tikro susirūpinimo dėl sausų sąlygų. Nuimta 85 % pirmųjų kukurūzų derliaus, o antrojo (*safrinha*) derliaus nuėmimas ką tik prasidėjo. Tikimasi, kad spartėjant derliaus nuėmimui, nuo liepos mėn. labai padidės eksportuotino derliaus pasiūla.
9. Grūdų, ypač kviečių, **kainų svyravimai** vėl tapo nestabilūs. Indijai uždraudus eksportuoti kviečius, kainos pakilo iki naujo aukšto lygio, be to, papildomai nerimaujama dėl prastų pasėlių auginimo sąlygų JAV ir vėluojančio derliaus nuėmimo. Tačiau kainos pradėjo mažėti reaguojant į gandus / viltis, kad bus atidarytas jūros koridorius Ukrainos grūdų eksportui, į rekordinio kviečių derliaus perspektyvas Rusijoje, taip pat į nuogastavimus dėl ekonomikos sulėtėjimo, kuris gali turėti įtakos paklausai. Prie spaudimo mažinti kainas prisidėjo pelno atsiėmimas ateities sandorių rinkose po pastarojo meto pakilimų.

10. Siekiant išsamiau įvertinti padėtį, svarbu atsižvelgti į Komisijos jau pasiūlytas ir priimtas priemones, kuriomis remiamas žemės ūkio sektorius ir Europos Sąjungai padedama atlikti vienos iš pasaulinių maisto tiekėjų, kuri ir toliau visapusiškai dalyvauja ekologinės pertvarkos procese, vaidmenį. Dauguma šių priemonių paskelbta 2022 m. kovo 23 d. priimtame Komisijos komunikate „Apsirūpinimo maistu užtikrinimas ir maisto sistemų atsparumo didinimas“ (COM(2022)133 final), o jos apibendrinamos toliau:
- i) 500 mln. EUR vertės paramos priemonių rinkinys, kurio lėšomis, be kita ko, pasinaudojant krizių rezervu, bus remiami labiausiai nuo sunkių karo Ukrainoje padarinių nukentėję gamintojai. Tuo remdamosi valstybės narės galėtų teikti papildomą finansinę paramą ūkininkams ir taip prisidėti prie visuotinio apsirūpinimo maistu saugumo arba šalinti rinkos sutrikimus, atsiradusius dėl padidėjusių gamybos sąnaudų ar prekybos apribojimų;
 - ii) nuo 2022 m. spalio 16 d. ūkininkams bus padidintos išankstinės tiesioginės išmokos, taip pat išankstinės su kaimo plėtra susijusios išmokos už plotą bei gyvulius;
 - iii) rinkos apsaugos priemonės kiaulienos rinkai remti, atsižvelgiant į ypač sunkią sektoriaus padėtį;
 - iv) išimtinė laikina nukrypti leidžianti nuostata, pagal kurią bus leidžiama pūdymuose auginti bet kokius maistinius ir pašarinius augalus, kartu išlaikant visą ūkininkams skiriamos žalinimo išmokos dydį. Tai padidins ES gamybos pajėgumus, nepaisant turimų ribotų derlingos žemės plotų;
 - v) Komisija pasiūlė naują atskirą laikinąją pagalbos krizės sąlygomis programą, kuri taip pat taikoma ūkininkams, trąšų gamintojams ir žuvininkystės sektoriui. Tai suteikia galimybę teikti valstybės pagalbą ūkininkams, kurių gamybos sąnaudos labai padidėjo. Siekiant užtikrinti, kad nekiltų pavojus prognozuojamiems ES derliams, bus vykdoma trąšų kainų ir jų tiekimo ūkininkams stebėseną;
 - vi) siekdama sumažinti pašarų trūkumo riziką ir padidinti importo, ypač kukurūzų, apimtį, Komisija pateikė valstybėms narėms gaires, kaip pasinaudoti Reglamento (EB) Nr. 396/2005 18 straipsnio 4 dalimi, kad pagrįstais atvejais būtų galima greitai nustatyti laikinas nacionalines didžiausias leidžiamąsias liekanų koncentracijas, nepažeidžiant mūsų saugos standartų;

- vii) gegužės 20 d. Europos Komisija priėmė sprendimą rinkti mėnesinius duomenis apie grūdų, aliejingųjų sėklų ir ryžių atsargų kiekius ES. Tai bus daroma tiesiogiai reaguojant į kovo 23 d. pateiktą Komunikatą dėl apsirūpinimo maistu užtikrinimo ir maisto sistemų atsparumo didinimo. Tikslas – geriau stebėti atsargų kiekius dabartinėmis su didelėmis kainomis susijusiomis aplinkybėmis, kai esama netikrumo dėl tiekimo;
- viii) 2022 m. gegužės 20 d. Komisija pasiūlė naują išskirtinę laikinąją priemonę pagal Kaimo plėtros reglamentą, kuria valstybėms narėms leidžiama ne daugiau kaip 5 % savo 2021 ir 2022 m. EŽŪFKP asignavimų panaudoti kompensacijoms, skirtoms labiausiai nuo šios krizės nukentėjusiems ūkininkams ir (arba) žemės ūkio mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVI);
- ix) birželio 2 d. Europos Komisija paskelbė reglamentą, kuriuo leidžiama vidaus lygmeniu perskirstyti ES pagalbą pagal ES mokyklų programą siekiant patenkinti į ES mokyklas priimtų perkeltųjų Ukrainos vaikų poreikius. Reglamente valstybių narių prašoma peržiūrėti savo prašymus dėl ES pagalbos kitais mokslo metais, apimančius 2022 m. rugpjūčio 1 d.–2023 m. liepos 31 d., atsižvelgiant į precedento neturinčią padėtį, dėl kurios reikia solidarumo, kad būtų palengvinta valstybių narių, kurios turėjo pirmosios imtis veiksmų, kad būtų patenkinti perkeltųjų Ukrainos vaikų poreikiai, našta;
- x) be to, pripažįstant, kad Rusijos invazija į Ukrainą gali turėti pasekmių būsimos BŽŪP programavimui, valstybių narių paprašyta apsvarstyti poreikį peržiūrėti kai kuriuos savo pradinius pasiūlymus dėl BŽŪP strateginių planų. Visų pirma būtų galima sustiprinti planų elementus, kad būtų padidintas sektoriaus atsparumas. Valstybės narės pirmiausia raginamos peržiūrėti savo BŽŪP strateginius planus siekiant padėti ūkininkams taikyti praktiką, kuria būtų optimizuojamas trąšų veiksmingumas ir taip mažinamas jų naudojimas. Tai galėtų būti daroma visų pirma užsiimant tiksliuoju ūkininkavimu, svarbus vaidmuo taip pat tenka ekologiniam ūkininkavimui bei agroekologijai, o pasikonsultavus dėl maisto medžiagų valdymo bei išklausus mokymus šia tema – veiksmingam trąšų naudojimui. Valstybės narės turėtų pasinaudoti visomis šiuo tikslu savo BŽŪP strateginiuose planuose numatytais galimybėmis, taip pat susijusiomis su kitų gamybos sąnaudų, pavyzdžiui, antibiotikų ir pesticidų, naudojimo optimizavimu bei mažinimu ir sekvestruojamuoju ūkininkavimu.

11. Apibendrinant, remiantis pirmiau pateikta informacija ir Europos Vadovų Tarybos naujausiomis gairėmis, ministrų prašoma pateikti pastabų dėl galimų būsimų veiksmų, kuriais būtų toliau švelninama dabartinė padėtis Europos ir pasaulio lygmeniu, ir pateikti papildomos informacijos, kuri, jų nuomone, yra aktuali.
-